

Rozvíjení intuice

Radomil Hradil

Nejvyšší duchovní schopnost, která je konečným cílem vývoje našeho vědomí, jsme nazvali intuicí neboli duchovním žitím. Zatímco v imaginaci vidíme obrazy z duchovního světa a v inspiraci slyšíme jeho pokyny, znění, myšlenky, pak v intuici v něm přímo žijeme, účastníme se ho, sdílíme své vědomí s jinými duchovními bytostmi, aniž bychom při tom ztráceli svou svébytnost. Je to podobné jako v instinktivním stavu vědomí, tady si však již svou svébytnost, sebe sama uvědomujeme. To je také smysl naší strastiplné pouti hmotným světem. - Samotný výraz *intuice* je odvozen z latinského *intueri*, což doslova znamená *vhlížet*, spíše než o *vidění* se zde však jedná o *bytí*, samotné bezprostřední duchovní bytí.

Jestliže už imaginace a inspirace se nám a našemu současnému stavu vědomí, našim momentálními schopnostem mohly zdát značně vzdálené, pak intuice je nám nutně ještě vzdálenější; je to daleká meta, ztrácející se a opět se neostře vynořující na obzoru, k níž můžeme a vlastně musíme kráčet, k níž ale ještě dlouho nedorazíme a jejíž obrysy budeme spíš tušit než jasně vidět. Není proto snadné cokoli o intuici říci a už vůbec není snadné nějakým způsobem se v ní cvičit. Řekli jsme si, že duchovní svět je světem lásky - avšak upřímně řečeno, kdo z nás může říci, že má úplný pojem o této velkolepé kosmické kvalitě, o lásce? Láska je ovšem také základní kvalitou intuice - vždyť spojení, splynutí s ostatními bytostmi je projevem naprosté lásky - a rozvíjet intuici znamená rozvíjet svou schopnost lásky, svou laskavost a láskyplnost. To je pro nás egoisty úkol přímo olbřímí... K tomu jeden citát Rudolfa Steinera:

„Třetího kroku vyššího poznání, který je nutný, má-li člověk postoupit do oblasti intuice, lze dosáhnout jen nejvyšším rozvinutím vnitřní schopnosti, která se v dnešní materialistické době k silám poznání vůbec nepočítá. Jenom nejvyšším rozvinutím a zduchovněním schopnosti lásky lze dosáhnout toho, co se vyjevuje v intuici. Člověk musí proměnit schopnost lásky v sílu poznání.

Stupňovat svou schopnost lásky však člověk může v podstatě jen nepřímo, rozvíjením imaginace a inspirace. Proto také Rudolf Steiner dodává, že na intuici jako zduchovnělou schopnost lásky se připravíme nejlépe tak, odpoutáme-li se od lpění na vnějších věcech, a to například tím, že si děje představujeme pozpátku. Tímto způsobem se můžeme odpoutávat od své tělesnosti, od lpění na hmotném světě a jeho zákonitostech. Tím jsme ale, jak říká Rudolf Steiner, vykonali jen polovinu práce. V dalším kroku musíme „dospět do bodu, kdy budeme láskyplně sledovat každý růst rostliny, kdy budeme sdílet spolu s ní každý detail, který se v růstu rostliny ukáže, kdy se do rostliny ponoříme, takže se svou duší sami staneme rostlinou, sami porosteme, pokveteme, sami poneseme plody této rostliny, tedy se do ní zcela ponoříme a rostlina bude mít pro nás stejnou cenu, jakou pro sebe máme my sami“.

Vidíme, že se jedná o vystupňované cvičení imaginace, kdy se snažíme o ztotožnění s pozorovaným objektem-subjektem, přičemž se samozřejmě nemusí jednat o rostlinu, ale také o zvíře, nerost nebo třeba živel. Abychom tohoto ztotožnění byli schopni, k tomu Rudolf Steiner uvádí ještě jeden důležitý předpoklad:

„Nebudeme schopni uvedeným způsobem správně milovat přírodu, neosvojíme-li si předtím schopnost lásky ke všem lidem.“

I to je ovšem velmi vysoký požadavek, který není nijak snadné splnit. Chceme-li toho dosáhnout, nezbude nám než usilovně pracovat na rozvoji svého vědomí a zároveň doufat v milost božsky-duchovního světa...

Cesta to-ty-já, cvičení s rostlinou

Intelektuální vědomí je předmětné. K jevům světa přistupujeme jako k předmětům, objektům, i když jsou živé, i když jsou to lidé, a zprvu ani nemůžeme jinak, protože přístup k jejich bytostné podstatě je nám z důvodů, které jsme si uvedli, uzavřen. Nevnímáme ji, a proto ji dnes už ani nepovažujeme za existující. Od poznání vyžadujeme „objektivitu“, aniž bychom si uvědomovali, že tím nemůže-146
Intuitivní vědomí budoucnosti

me poznat to hlavní, to nejvíce skutečné, to jest duchovní bytostné jádro věcí. Toto jádro není objekt, nýbrž „subjekt“, a poznání duchovního světa tudíž nespočívá v objektivizaci procesu poznání, nýbrž v naprosté subjektivizaci, ve splynutí nás jako poznávajícího subjektu s příslušnou „věcí“ jako poznávaným subjektem. A to je aktem lásky. Při tomto aktu poznání již ovšem nemůžeme zůstat objektivními a nestrannými, nýbrž musíme se oddat a vydat, dát všanc, otevřít se a odhalit, protože při splyvání to ani není jinak možné, a z poznávajících se zároveň stáváme poznávanými; bytost rostliny apod., kterou poznáváme, do nás vstoupí a „zevnitř“ pozná nás.

Jestliže je tedy pro nás poznávaný předmět něčím, co označujeme jako „to“, jako „něco“, jako věc, pak cesta ke splynutí vede přes vytvoření vztahu, kdy se „to“ pro mě stává „ty“ (už to není něco cizího, ale jsi to ty, rostlino), až k onomu kýženému splynutí, k „já“, kdy tato rostlina je mnou a já jí. Každý krok na této cestě je ovšem obvykle zdoluhavý a vyžaduje čas a úsilí: z předmětu se pro mě nestane subjekt, k němuž mám vztah, jen tak mávnutím jakéhosi kouzelného proutku - to bych si jen něco nalhával.

Jak může taková cesta vypadat, to bych zde rád uvedl na příkladu jednoho cvičení, které jsme prováděli spolu s účastníky semináře v Tvořivém centru v Oslavici v červnu 2011; seminář nesl stejný název jako tato kniha a za mnohé, co v ní uvádím, vděčím právě jemu. Při navrhování a rozvíjení tohoto cvičení jsem nevycházel ze žádné předlohy a neměl jsem na mysli ani uvedený Steinerův citát; dával jsem prostě v sobě prostor, aby se cvičení mohlo samo zrodit...

1. *krok* spočíval v tom, aby si každý účastník našel na zahradě libovolnou rostlinu, respektive aby se tou „svou“ rostlinou nechal najít. Dále aby ji s živým zájmem pozoroval a všímal si při tom detailů. O svá pozorování se pak měl podělit s ostatními. Já jsem si vybral křen. Při pozorování mě zaujaly například tyto skutečnosti: okraje listů nebyly v prostoru rovné, jak by člověk možná očekával, nýbrž zvlněné;

žilky na listech nebyly rozbíhavě větvené, jak bych si myslel, ale vytvářely pravidelnou síť, to znamená, že tvořily spoustu pravidelných uzavřených, na sebe napojených okruhů, prstenců, okének; - listeny a jednotlivé boční větvičky na květních lodyhách vyrůstaly ve spirále a vytvářely tak dojem velmi dynamického, rytmického pohybu (v čase); - a zaujala mě také nasládlá vůně, kterou listy vydávaly, aniž bych se jich dotkl.

2. *krok*, který následoval později v průběhu semináře, spočíval v estetickém pozorování rostliny, tedy v současném uvědomování si její krásy a harmonie.

Jako krásná se mi u křenu jevila ladnost zmíněného vlnění okrajů listových čepelí a také to, jak se konce mohutných čepelí stáčely do ladných spirál. Také celková kompozice rostliny, rozmístění listů bylo velmi harmonické a v některých případech se vždy dva listy svými spirálovitě stočenými špičkami velmi něžně dotýkaly nebo ovíjely.

Obraz rostliny tedy po druhém kroku nejenže nabyl na úplnosti, ale získal i citové zbarvení; rostlina se pro mě stala „ty“, protějškem, partnerem. Viděl a vnímal jsem, že je velmi filigránský (i když u křenu by člověk čekal spíše hrubost) propracovaná ve svém žilkování, v tvarech listů a jejich prostorovém vlnění a otáčení, že se velmi harmonicky a „promyšleně“ či lépe řečeno „procítěně“ rozprostírá do prostoru, který zaplňuje také svou vůní.

3. *krok*, provedený opět s odstupem, spočíval v tom, abychom se pokusili s rostlinou ztotožnit, vžít se do ní. Následně jsme se měli ostatním představit (tento pokyn však přišel až později, aby nám jako mentální myšlenka nebránil ve vlastním ztotožňování s rostlinou). Můj křen se představil takto: *Jsem křen. Jsem napohled tuhá, nepoddajná rostlina, roštu u cest, na rumišťích, ale mám v sobě ladný pohyb, jemnost, vlnění. Jsem krásný. Vydávám sladkou vůni a plním prostor kolem sebe. Léčím. Harmonizuji. Dívejte se na mě. V kořeni mám štiplavou chuť; vůni uspávám, chutí probouzím.*

4. krok, který celý seminář zakončoval, spočíval v tom, aby se každý se svou rostlinou rozloučil a otevřel se jejímu při pádnému poselství, nechal v sobě zaznít její inspiraci.

Můj křen se se mnou rozloučil slovy „Jak dole, tak nahoře“; když jsem poněkud znejistěl - vždyť nahoře uspává a dole přece probouzí - dostalo se mi vysvětlení: Ten rozpor je jen zdánlivý, uč se žít se zdánlivými protimluvy; co si napohled odporuje, tvoří ve skutečnosti jednotu.

Okamžiky splynutí

Chvilé, kdy se člověku podaří splynout se subjektem jeho zájmu, bývají vzácné a spíše by bylo na místě hovořit o okamžicích. Pokud však nastanou, bývají nesmírně intenzivní a - těžko se hledají slova - povznášející, poučné ... jsou to prostě okamžiky, které proměňují naše nitro a k nimž se můžeme po celý život vracet. Rád bych na tomto místě uvedl několik příkladů ze své praxe.

Na semináři s Anou Pogačnikovou v dubnu 2009 jsme pracovali na pražské hoře Vítkov, což je místo, které má svá traumata a svou nemalou zátěž. Na závěr nás Ana zavedla k jednomu stromu na svahu pod vrcholem kopce jako sídlu bytosti, která celý prostor hory spravuje. Při naladění se na ducha místa se přede mnou vynořila tvář stromu; představil jsem se jí a ona mě spolkla; padal jsem vzdušným prostorem, až jsem dopadl do pavučiny; seděl jsem uprostřed jako pavouk křížák a do všech stran ode mě vedla vlákna, nitky vědomí. Splynul jsem s tímto vědomím - a prožíval jsem velkou radost ze všeho a všech, kdo na kopci jsou - ze zpívajících ptáků, hrajících si psů, procházejících se a bruslících lidí i ze stavebních dělníků opravujících památník. V tu chvíli mi bylo zřejmé, že tato bytost nerozlišuje, kdo je dobrý a kdo zlý, co je správné a co špatné, ale přijímá všechno s naprostou samozřejmostí a oddaností a s radostí o všechno pečuje, chová ve vědomí a zalévá svou láskou, ať se děje cokoli...

V září 2008 jsem se nacházel na náměstí Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích. Učinil jsem pokus o sblížení s vodní bytostí Samsonovy kašny. V imaginaci se přede mnou vynořila žínka s rybím ocasem, velmi rychlá a energická; ukázala mi, jak krouží kašnou, a pak do mne náhle vklouzla. Spojila se se mnou a já sám se v tu chvíli stal vodní žínkou, proháněl jsem se v kašně, mé vědomí bylo vědomím vody v kašně. Pak se náhle rozprostřelo do prostoru náměstí - a energie vodního živlu prostupující prostor včetně lidí byla ve mně. Potom ze mě žínka zase vyklouzla a se stejným úsilím se věnovala své činnosti v kašně.

V té souvislosti bych se zmínil ještě o jednom zážitku s touto žínkou, který má charakter spíše imaginace a inspirace. Bylo to v srpnu 2010; opět jsem rukou zašplouchal ve vodě kašny a vnímal, co se bude dít. Objevila se žínka, která mě s sebou vzala do hlubiny, kde seděl vládce vod. Ten vytáhl hodinky a ukázal: je za pět minut dvanáct. Uslyšel jsem slova „Je čas“. - Je čas, aby se lidstvo vzpamatovalo, jinak se na nás budou bytosti vody hněvat.

Další imaginace je z července 2008. Seděl jsem na okraji fontány před Národním muzeem, zády k soše Čechie a čelem k svátému Václavovi a měl jsem zavřené oči. Kolem zaburácel motocykl. Vtom jsem ve vlastní hrudi pocítil řev lva a prožíval jsem stav excitace. Lev jako by se chystal ke skoku. Vnímal jsem, že jeho burácivý řev může naplnit srdce všech obyvatel, příslušníků tohoto národa. Před očima mi pomalu vyvstal obraz ženské postavy, která před sebou v úrovni srdce držela sevřené dlaně. Vtom je otevřela a z rukou jí vylétl malý ptáček, skřivánek, a třepotavě stoupal do výše. Náhle se změnil ve velkého orla, který doširoka rozprostřel svá křídla a svým dokonalým zrakem pozorně sledoval zemi. Jeho zraku nic neuniklo, viděl každé hnutí, sebemenší detail. „Viz jako ore!“ zazněla ve mně v tu chvíli výzva. Má pozornost se přesunula dolů pod zem, kde jsem spatřil draka, který tam dřímá. Vnímal jsem posvátnou sílu místa, proud češství: Libuše - sv. Václav - Jan Palach, proud, který může vstoupit do každého a posílit ho. Vyslovil jsem prosbu, aby se tak stalo a aby příslušníci tohoto národa našli sílu být sami sebou, připojit se k tomuto proudu a nést ho dál. - Otevřu oči a ohlédnu se. V tom okamžiku se od Čechie oddělí holub a stoupá vzhůru...

A poslední imaginace, o níž bych se rád podělil, je z března 2009 z hory Říp. Při ponoření se do obrazné řeči místa na pahorku za rotundou sv. Jiří se mi v duchu vynořila velká hlava starce se splývavými vlasy a vousy a jeho ruce, jimiž vykonával eurytmické pohyby. Vše bylo prostoupeno velkou velebností, klidem i tichou radostí a soustředěností. Dlaněmi vytvořil schránu, a když je otevřel, vylétla z nich bílá holubice. Pak v činnosti pokračoval, zatímco holubice se zvětšovala a rozprostírala se nad krajem, když tu se proměnila v bezpočet malých holubiček. A každá z holubic splýnula s hlavou jednoho člověka v této zemi - jako by se dívala ven jeho třetím okem.

V prostoru před rotundou pak imaginace pokračovala. Má pozornost směřovala dolů do nitra hory. Tu se objevil obraz ženy, která rodila hada - jako by to byl stále probíhající proces. Had se obtáčel kolem hory; pak se vynořil obraz, jak tento had stoupá podél páteře lidí v této zemi, až vystoupí do jejich hlavy a zde spolkně holubici. Ta s ním splýne, takže v hlavě člověka zůstávají její křídla. Zároveň je zde i hlava hada vyplazující rozeklaný jazyk. Nakonec si uvědomuji, že u starce šlo o jeho hlavu a ruce, u ženy o břicho a nohy.

Vědomí rostlin

Abychom si mohli udělat představu, jaké dimenze se našemu vědomí mohou při rozvíjení intuice otevřít třeba u rostlin, chci zde uvést zápis z jedné holotropní seance, jak ho najdeme v knize Stanislava Grófa *Holotropní dýchání*. Zároveň musím zdůraznit, že cestu k popisovanému prožitku nepovažuji za správnou, nicméně prožitek sám je podle mého názoru autentický a stojí za pozornost. Cesta holotropního dýchání je podobně jako další techniky nebo použití různých látek zkratkou, která sice může vést k nahlédnutí do vyšších světů, avšak nevede k vytvoření příslušných smyslových orgánů, které by takové nahlížení (a naslouchání) umožňovaly trvale, o vlastní svobodné vůli. Je také otázkou, zda člověk může při použití podobné zkratky také náležitě rozvíjet své morální schopnosti - což se jinak při lopotném stoupání popisovanou trnitou cestou děje.

Zaměříme se tedy nyní na samotný prožitek, který jsem ocitoval také ve své *Duši rostlin*. Člověk, který ho popisuje, se v duchu spojil s vědomím obřího sekvoje; rovnou však předesílá, že nikdy v existenci něčeho jako vědomí rostlin nevěřil. Potom pokračuje:

„Zdalo se, jako by nejpovrchnější úroveň mého zážitku byla velmi tělesná a zahrnovala věci, které již západní vědci popsali, pouze jsem na ně hleděl ze zcela nového úhlu - spíše jako na procesy vědomí řízené kosmickou inteligencí než jako na mechanické jevy v organické nebo nevědomé hmotě. Intuitivní vědomí budoucnosti

Mé tělo mělo skutečně tvar sekvoje, skutečně bylo sekvojí. Mohl jsem cítit, jak složitým systémem kapilár pod mou kůrou proudí míza. Mé vědomí sledovalo její tok až do nejslabších větévek a jehliček a prožívalo mystérium spojení života se sluncem - fotosyntézu. Vědomí se pak vydalo opačným směrem do systému kořenů. Dokonce ani čerpání vody a živin ze země nebylo mechanickým, nýbrž vědomým rozumovým procesem.“

To je první úroveň prožitku vědomí rostliny. Člověk se s ní ztotožňuje, vnímá ji jako sebe sama a dokáže sledovat procesy probíhající v jejím/svém těle. Tyto procesy neprobíhají mechanicky, nýbrž jsou řízeny nezměrnou inteligencí, moudrostí přírody; pojem „rozum“ je zde použit v poněkud jiném smyslu, než jak byl používán v této knize, kde jsme ho ztotožňovali spíše s intelektem než s moudrostí.

„Zážitek měl však ještě hlubší úroveň, jež byly mytické a mystické, a tyto rozměry se prolínaly s fyzikálními aspekty přírody. Fotosyntéza tedy nebyla jen podivuhodným alchymickým procesem, byl to také přímý kontakt s Bohem, který byl přítomen prostřednictvím slunečních paprsků. Přírodní pochody, jako je déšť, vítr a oheň, měly mytické rozměry a já jsem je snadno dokázal vnímat jako božstva, stejným způsobem, jako je vnímá většina primitivních kultur.“

Je samozřejmě otázkou, co autor rozumí pod pojmy „mytický“ a „mystický“ - spíše než o jejich exaktní použití jde o hledání slov, jimiž by bylo možné tento prožitek charakterizovat. Jestliže se zabýváme anthroposofií, patrně víme, že ze Slunce k nám neproudí jen světlo, ale také a především láska a že hmotné Slunce je vlastně jen tělem jistých duchovních bytostí, z nichž ona láska proudí. Víme také, že tyto bytosti jsou bytostmi božskými. Avšak od tohoto vědění k prožitku je ještě předlouhá cesta.

Reálně to můžeme vědět, ale teprve v intuici můžeme prožít posvátnost, božství Slunce a světla - tak jak je přirozeně prožívá rostlina. Když si to pokusíme uvědomit, zpřítomnit (o v sobě jako kvalitu, začneme tušit, čím je pro rostlinu fotosyntéza, jak posvátný je to obřad, při němž ze světla vzniká hmota, kdy se světlo obětuje a rostlina tuto oběť přijímá.

„Nejhlubší úroveň tohoto prožitku byla ryze duchovní. Vědomí sekvoje bylo stavem hluboké meditace. Cítil jsem úžasný klid a mír, jako tichý a nerušený svědek staletí. V jednom okamžiku splynula moje představa sekvoje s obrazem obrovské postavy Buddhy, ponořeného do hluboké meditace, zatímco kolem mne mýjela lidská historie a všechny pošetilsti světa. (...) Veškeré otřesy ve světových dějinách znamenaly velice málo pro bytost, která dosáhla tohoto stavu vědomí.“

To je onen stav vědomí, z něhož jsme vzešli a k němuž směřujeme. Jeho záblesky pronikající do našeho dnešního vědomí z budoucnosti mají sílu proměnit nás, naše smýšlení, náš vnitřní život a tím i svět, který vytváříme.

Vnímání posvátnosti

Už několikrát jsem uvedl, že duchovní svět, o jehož poznávání a cestu k němu jde v této knize, je zároveň božský; řekl jsem ale také, že to pro nás může být jen prázdným intelektuálním poznatkem, informací, nemáme-li sami orgán, cit pro vnímání božského, pro vnímání posvátnosti.

Posvátnost, svatost není výmyslem neznalého, pověřivého člověka; je to základní kvalita substance, z níž sestává duchovní svět. Prožitek posvátnosti buď člověk zná z vlastní zkušenosti, anebo ho nezná, pak mu ho ale ani nelze sdělit, popsat. Lze ho snad jen v náznaku přiblížit. Když jsme se s účastníky zmíněného oslavického semináře pokusili tuto kvalitu postihnout, zazněla následující slova:

Můžeme cítit: bázeň, úctu, štěstí, husí kůži, povznášející pocit, pokoru, zázrak, velebnost, úžas, vděčnost, lásku, naplnění.

To všechno jsou aspekty tohoto prožitku, opisy toho, co vnímáme, dotkne-li se nás božství. Pro rozvíjení příslušného orgánu umožňujícího vnímání posvátnosti můžeme použít třeba toto cvičení: V první řadě bychom si měli uvědomit, zda tento pocit alespoň v náznaku známe. Někdo ho prožívá třeba při náboženském obřadu, někdo zase v přírodě, ve skalách, v horách, mezi stromy. Pokusíme se co nejživěji si ho vybavit, zvědomit si ho. Když se příště dostaneme do podobné situace, prožíváme tento pocit posvátna vědomě, všímáme si ho. Pěstujeme si vjemy posvátného místa a posvátného okamžiku. Pro mne je takovým *posvátným místem* třeba Karlův most nebo Pražský hrad či Petřín i Vyšehrad, tady mám vždycky velmi slavnostní náladu. Vjem *posvátné chvíle* jsem si uvědomil nedávno večer, při uspávání dvouleté dcerky, když už přestala „zlobit“, ztišila se, jen tak ležela a podívala se mi do očí. Jako rodiče to jistě budete znát, je to pohled, který se nedá popsat, plný důvěry, odevzdání, zároveň tázavý, zpytující, a obsahující ještě mnohá nezměrná tajemství. To byla posvátná chvíle. - V dalším kroku se tyto chvíle a tato místa snažíme zmnožit, rozšířit i na jindy a jinde, tak abychom se učili posvátno víc a víc vnímat, i tam, kde o něm zatím nevíme.

Hermova hůl a Apollónova lyra

Slyšte tento příběh: Sotva se Hermés, syn Dia a nymfy Máie, narodil, vynalezl jako neobyčejně bystré dítě sed- mistrunný hudební nástroj lyru. Ještě téhož večera uloupil Apollónovi stádo padesáti krav (ale možná, že jich bylo jen sedm krát sedm, čtyřicet devět), zahladil stopy, vrátil se domů, ulehl do kolébky a tvářil se jako neviňátko. Apollón krávy pohřešil a začal je hledat; asi by je nevypátral, kdyby inu pachatele nevyzradil jeden upovídáný pastýř. Apollón tedy předvedl Herma před nejvyššího z bohů, Dia, a ten rozhodl, že krávy musí být vráceny. Hermés se však nakonec dohodl s Apollónem jinak: krávy si ponechal a výměnou za ně věnoval Apollónovi svou lyru. Od té doby byli oba nejlepšími přáteli, Apollón navíc Hermovi věnoval svou pastýřskou hůl, berlu. A byla to věru zvláštní hůl: byla zlatá, a čeho se jí dotkl, proměnilo se ve zlato. Když se jí dotkl člověka, mohl ho uspat nebo probudit, tedy převést přes malý práh duchovního světa, anebo také přes velký práh a uvést ho do „věčného spánku“. Byla to tedy hůl života a smrti a hůl poznání (zlato).

Je to dodnes známý symbol, takzvaná Hermova neboli Merkurova hůl, v latině zvaná *caduceus* a v řečtině *kéry- keion*, hůl ovíjená dvěma hady, jedním tmavým a jedním světlým, kteří se u hlavičky hole, tedy v místě, kterým berla působí, téměř dotýkají svými hlavami; v tomto místě bývá také někdy opatřována dvěma andělskými křídly. Tento symbol má mnoho významů, proplétání hadů kolem hole je například považováno za vyrovnávání, sjednocování protikladů. Hermés s okřídlenými opánky a přílbicí je poslem bohů a jako takový je zároveň patronem všech posílů a přinašečů zpráv, je ovšem též bohem lékařů, pastýřů, obchodníků či zlodějí. Jeho kvalitou je pohyblivost, zprostředkování. Jeho atributy proto najdeme v symbolice pošt, železnic nebo lékařů či farmaceutů. Rudolf Steiner doporučuje meditaci Merkurovy hole na ochranu před nežádoucími myšlenkami, které nás zaplavují, chceme-li medítovat:

„Co nejzřetelněji si představíme Merkurovu hůl: zářící hůl, kolem níž se ovíjí černý had, a pak si představíme druhého, světlého hada, který se ovíjí proti tomu prvnímu. Černý had symbolizuje materiální myšlenky, které nás ruší: nižší Já; světlý had symbolizuje božské myšlenky, vyšší Já. A když si ve své duši uvědomíme plný význam tohoto symbolu, v němž se světlý had vine proti černému, pak všechno rušivé zmizí a my se můžeme ponořit do meditace.“

Na jiném místě, kde hovoří o rušivých vlivech při meditaci, uvádí:

„Prostředkem, jehož pomocí se dá působit proti těmto jevům a postupně je překonávat, je osvojit si vnitřní klid. Člověk se musí naučit čas od času se úplně oddělit od vnějšího světa. Pokud to žákovi připadá těžké, ať si představí caduceus. Krok za krokem bude pozbývat citlivost vůči neklidu, který s sebou přináší velkoměsto.“

Představme si tedy zlatou Hermovu hůl, kolem níž se ovíjejí dva hadi, světlý a tmavý. Snažme se o co nejplastičtější představu; hůl při tom můžeme pozorovat ze strany, ale také shora, případně můžeme měnit úhel pohledu, aby představa byla opravdu prostorová. V dalším kroku však můžeme hůl přesunout na místo své páteře, možná ani ne tak fyzické páteře skládající se z obratlů, nýbrž na místo silové osy naší postavy; v této fázi meditace hady nejen vidíme, ale především cítíme, vnímáme, jak v prolínajících se smyčkách stoupají podél páteře až do hlavy, kde vnímáme vyzařující hlavičky berly a křídla, jimiž je opatřena.

Apollónova lyra je protikladem Hermovy hole a zároveň s ní tvoří podivuhodnou jednotu. Apollón je bůh světla a slunce, také bůh umění a zvláště hudby; lyra, kterou mu daroval Hermés, je pak jeho oblíbeným nástrojem. Uprostřed ladné konstrukce, připomínající vinoucí se hady, je napnuto sedm strun, které když zazní, dokážou nejen rozeznít lidskou duši, ale také dát zaznít nebeské hudbě sfér, „zhmotnit“ božskou harmonii. Hermés má svůj nejvýznamnější nástroj od Apollóna, Apollón od Herma. Apollón je ovšem lidské srdce a Hermés jsou plíce; oba orgány dohromady (přičemž srdce je plícemi jakoby zahalováno a chráněno) tvoří rytmický střed lidské bytosti, který je nositelem citu. *Naše srdce je bůh Apollón, plíce jsou bůh Hermés.* I tato věta nám může sloužit jako cvičení k rozvíjení inspirace.

Meditaci Hermovy hole tak můžeme rozšířit o meditaci Apollónovy lyry. Představíme si lyru; její struny tvoří naši silovou osu. Rozeznáme je a zvučíme božskou harmonií.

Poslední krok může spočívat v tom, že necháme oba obrazy zvolna přecházet jeden v druhý: ovíjená zářící hůl se prolne ve znějící lyru a ta se zase prolne v hůl - v pozvolném rytmickém pohybu. Jako pomůcka nám může posloužit následující kresba:

Poselství Kašpara Hausera

Vlčí dítě Kašpar Hauser (1812-1833). Byl téměř po celý svůj nedlouhý život držen v žaláři, bez kontaktu s lidmi, bez možnosti napřímit se, naučit se chůzi, mluvení a myšlení. Měl být zadržen ve svém vývoji, to znamená, že měl být zastaven proces vtělování jeho individuality, která měla sehrát významnou roli v dějinách Německa a Evropy, zároveň však mělo být zabráněno jeho odchodu zpět do duchovního světa a jeho dalšímu možnému působení.

Když ho jeho věznitelé vypustili v domnění, že retardace dostatečně pokročila a Kašpar dožije někde v chudobinci, na ulici nebo ve vojsku, stal se bezmála zázrak a jeho duch začal mílovými kroky dohánět své zpoždění. Věznitelům pak podle jejich zločinecké logiky nezbývalo nic jiného než tohoto právoplatného nástupce trůnu v Bádenském velkovévodství a potenciálního císaře sjednocujícího se Německa definitivně odstranit, zavraždit ho.

I přes svůj pohnutý a vposledku tragický osud je však Kašpar Hauser světlem naděje, duchovní silou, z níž můžeme čerpat, budeme-li se jím zabývat a s ním se ztotožňovat, oživovat jeho poselství ve svém nitru. Může pro nás být prvním průvodcem na cestě vzhůru - k dalším se dostaneme ve čtvrtém oddílu této knihy.

Když Kašpar poprvé spatřil hvězdné nebe, byl jeho úžas nepopsatelný: „To je to nejkrásnější, co jsem kdy viděl. Jako on i já užasnu nad světem. Svět je zázračný a božský.

Všichni lidé byli pro Kašpara dobří a krásní. I já hledám v každém člověku dobro a krásu, přijímám ho takového, jaký je.

Když si Kašpar uvědomil, že žil v žaláři, pocítil takový soucit se svým žalářníkem, že zaplakal. I já hluboce soucím s utrpením druhých, s jejich bídou a nouzí.

Když Kašpar umíral, probodnutý rukou vraha, pronesl: „Proč bych měl cítit k lidem hněv, nenávisť a zášť? Vždyť mi nic neudělali.“ Přestože ho téměř celý život věznili, spáchali na něj atentát a nakonec ho i zavraždili, necítil k lidem nic než lásku. I já odpouštím všechno zlé a chovám v sobě lásku ke všem lidem bez rozdílu, naprostou lásku.

Reprezentant lidství

Na sklonku života vytvořil Rudolf Steiner s pomocí sochárky Edith Maryonové (1872-1924) více než osm metrů vysokou dřevěnou skulpturu, která bývá nazývána *Reprezentant lidství*. Znázorňuje ideál člověka udržujícího rovnováhu mezi dvěma protichůdnými silami zla či svodu a odporu. Ty zde vidíme v podobě dvou bytostí, nazývaných v anthroposofické terminologii Lucifer a Ahriman. Lucifer je ona bytostná síla, jež člověka odvádí od jeho pozemské pouti a poslání, svádí ho k rozplynutí se v duchu, nirváně, jež je však ve své podstatě egoistická a tím i iluzorní, neboť nikdo nemůže dosáhnout skutečného štěstí a blaženosti, aniž by jich dosáhli i ostatní lidé. Ahriman chce člověka definitivně připoutat na Zemi a hmotu a zbavit ho jakéhokoli povědomí o existenci ducha. Lucifer je pýcha,

Ahriman je strach. Lucifer popírá hmotu, Ahriman ducha. Oba jsou to však duchové veskrze egoističtí, a ač se na první pohled jeví jako protikladné působící síly, ve skutečnosti, byť neradi, spolupracují a společně usilují o zotročení člověka. Jakkoli však člověka ohrožují v jeho existenci a v jeho cestě ke svobodě a lásce, k lidství, je tato cesta bez nich nemožná; oba jsou jejím nezbytným předpokladem. A cesta k lidství spočívá právě v tom, že se je člověk učí rozpoznávat a odolávat jim, překonávat jejich svody, ba dokonce je oba i milovat.

Toto Steinerovo vrcholné umělecké dílo nás může jako meditační látka doprovázet po celý život a být nám pomocí v bezpečné a jisté chůzi po tenkém horském hřebetu mezi dvěma propastmi, ve zdárné plavbě mezi Skyllou a Charybdou.

Jsem ve svém středu.

Uvědomuji si nebezpečí po levé i pravé ruce.

Vím, že jsou tu proto, abych byl člověkem.

Jsem v Kristu.

Rudolf Steiner: Reprezentant lidství. Dřevěná plastika, Goetheanum, Dornach (Švýcarsko). Člověk mezi luciferskými a ahrimanskými mocnostmi.

Na tomto místě chci vyslovit ještě několik varování. Je dobré uvědomit si, co je na cestě k duchu scestím, které nevede ke Kristu, nýbrž do říše jedné ze dvou odpůrcích mocností, k zavržení hmoty, či k zavržení ducha.

Především nás k duchu, nanejvýš k jeho iluzi, nikdy nedovede úsilí o zviditelnění ducha, o jeho poznání metodami vhodnými pro poznání hmotného světa. Sem patří celá široká oblast zkoumání tzv. paranormálních jevů metodami přírodní vědy, včetně použití přístrojů, včetně statistického vyhodnocování, včetně požadavku objektivity a verifikovatelnosti. Patří sem ale také fotografování „aury“, fotografování či filmování světelných koulí nebo různých „duchů“. Patří sem koneckonců i spiritismus, kdy místo abych vědomě vstoupil do duchovního světa, snažím se zůstat pevně ve světě hmoty a duchovní svět vpravit do jeho zákonitostí, obvykle navíc s použitím „médií“, tj. se zneužitím nějaké lidské duševní a tělesné schránky, při současném vyřazení jeho Já, jeho pravlastní božské bytosti. (Stejněho rázu je ovšem také veškeré použití hypnózy.)

Scestím je ale též snaha vyčíst charakter druhého člověka z hvězd, z tvaru jeho hlavy, uší, zubů, nehtů apod., z číselné kombinace vyplývající z data jeho narození atd. - tedy každá snaha o poznání pomocí nějakého intelektuálního schématu, nahrazující a vytěsňující přímé intuitivní poznání založené na vhledu do ducha.

A samozřejmě různé šamanské techniky, psychotropní látky apod., jimiž se nás Lucifer snaží nalákat - vidinou krásných duchovních vizí a prožitků - do svých tenat.

Na druhém pólu je zase marné očekávat, že pomocí přístrojů, ať už charakteru mikroskopů či teleskopů, stejně jako různých zářičů a urychlovačů, poznám něco skutečně duchovního, stejně tak ovšem nepoznám ani nic skutečně hmotného. Poznám opět jen iluzi hmoty, stejně jako ve spiritismu poznávám iluzi ducha. 102 Intuitivní vědomí budoucnosti

Předchozí odstavce jsem napsal s plným vědomím toho, že v mnoha lidech vzbudí nelibost, neboť se do tknou právě jejich - z egoismu vyvěrající a zcela pocho pitelné - touhy zbavit se tíže světa, zkrátit si cestu k duchu, rozplynout se v Bohu, či naopak jejich touhy moci se spolehnout na „vědecké“, hmotné poznání světa a nemu set k žádnému duchu spět pracným rozvíjením vlastního vědomí. Přesto jsem je však nemohl nenapsat. Obracení se k ideálu lidství, ke Kristu, ztvárněnému Rudolfem Steinerem v jeho *Reprezentantu lidství*, je podle mě a pro mě možností, jak podobné svody překonávat a jít pravou cestou.

Vliv stravy na rozvoj vědomí

Na přání jedné čtenářky chci ještě uvést několik slov o významu stravy pro rozvoj vědomí; v žádném případě však nepůjde o nějaké komplexní pojednání této otázky, neboť to by vyžadovalo samostatnou publikaci.

Je nasnadě, že naše strava má vliv nejen na naše tělo, ale i na ostatní články naší bytosti. Ba mohli bychom říci, že to, co jíme, slouží nejen k výstavbě a zachování našeho těla, ale měrou možná ještě větší také k zachování naší duše a ducha. A je tedy jen logické, že strava působí i na naše vědomí, na jeho vývoj.

Obecně můžeme říci, že nastíněný vývoj vědomí, tedy jeho sestup do hmoty a intelektualizace, byl doprovázen také změnami ve výživě. Konzum masa jde ruku v ruce se zpředměťováním našeho vědomí, na cestě k intuitivnímu vědomí bude zase ztrácet na významu a lidé se budou živit stále více jen rostlinnou stravou. Nedomnívám se však, že bychom vyškrtnutím masa z jídelníčku urychlili svou cestu k intuici. Mnohem spíš je tomu naopak: na cestě k intuici pro nás maso přestane hrát jako potravina roli, nebudeme cítit potřebu ho jíst. Na druhou stranu je třeba připustit, že maso působí jako jistá překážka na cestě k duchu, poutá nás ke hmotě.

Naopak mléko i med, tedy potraviny, k nimž se některé východní směry ve výživě staví kriticky, jsou na této cestě cennou a důležitou pomůckou. Zvláště u mléka však v dnešní době dochází při jeho zpracování ke značné denaturaci a je třeba dbát na jeho kvalitu.

Kvalita potravin má různé aspekty; pro výživu vědomí je například důležité, kolik světla v sobě chovají. To se týká především naší základní potraviny, obilovin a výrobků z nich zhotovených. Používání umělých hnojiv a pesticidů (ale také „moderní“ šlechtění včetně GMO) jejich světelnou kvalitu značně snižuje, proto bychom měli dávat přednost biopotravinám nebo nejlépe potravinám biodynamickým (značka Demeter), u nichž je světelná kvalita posilována biodynamickými preparáty.

Obiloviny jsou také zdrojem škrobu (sacharidů) nesrovnatelně vyšší světelné kvality než brambory, jejichž hlízy se vyvíjejí v temnotě země, zatímco klasy obilí zlátnou na slunci.

Rovněž u dalších složek naší výživy, bílkovin a tuků, hraje větší roli jejich kvalita než kvantita (množství). Bílkovina luštěnin například není pro rozvoj vědomí příliš prospěšná, proto se jim také třeba pythagorejci vyhýbali. Je zatížená astralitou, tedy živočišností, víc než třeba mléko, i když je živočišným produktem.

Zatímco maso upoutává na hmotu, dodává nám rostlinná strava vitální síly, světlo a vůbec síly Slunce. Avšak vyloučení mléka ze stravy a omezení se pouze na rostlinnou stravu člověka příliš odvádí od Země, člověk tím „ztrácí spojení s konáním lidského na Zemi“ (Rudolf Steiner).

A jak je tomu s takzvanou světelnou stravou, tedy s případy, kdy někteří lidé delší dobu, třeba i mnoho let nepřijímají potravu, aniž by doznali jakoukoli újmu na zdraví?

Proti několikadennímu půstu nelze nic namítnout; kdo si ho vyzkoušel, potvrdí možná zkušenost, že při něm - po překonání počátečních projevů hladu - dojde k neobyčejnému zbystrění vědomí. Pomocí takového půstu se mimo jiné učíme nelpět tolik na svém těle a vůbec na fyzickém světě. Pokud se někomu dostane schopnosti nemuset jíst jaksi samovolně, zvláště pak ve spojení se stigmatizací, je třeba to považovat za zvláštní dar, milost, ale také za pověření. Avšak záměrný přechod na světelnou stravu a zřeknutí se hmoty Země pro vlastní výživu nemohu doporučovat a spíše před ním chci varovat. Pohnutka k tomu bývá mnohdy ryze egoistická a absence stravy také egois- mus dále posiluje. A egoismus není a nemůže být cestou do nebes, nýbrž opačným směrem...

Jelikož se v době příprav této knihy k vydání zvedla v naší vlasti vlna zájmu o takzvanou pránickou výživu, zvláště v souvislosti s návštěvou Henriho Monforta u nás, chtěl bych k této otázce přece jen říci ještě několik slov a vyjádřit varování naléhavější, než jaké zaznělo v předchozím odstavci. Existence člověka bez přijímání hmotné potravy je v zásadě možná. V dávné historii lidstva také byly doby, kdy člověk hmotnou potravu nepřijímal, a tyto doby zase přijdou, avšak až za dlouhé věky, po které je naším údělem jíst tělo Země. Žijeme zde na Zemi a máme vůči ní určité povinnosti - které nás zajisté mohou i obtěžovat. Zajisté v nás může vyvstávat touha těchto „okovů“ hmoty se zbavit. Měli bychom si však uvědomit, že se tím dopouštíme jisté zrady, že se zpronevřujeme svému poslání - a že za to ve své individuální biografii i v našem společném osudu ponese následky. Tato touha není kristovská, je ryze luciferská. Kristovské je milovat Zemi i s jejím hmotným tělem a této lásce dávat průchod v činech. Luciferské je usilovat pryč od Země, od hmoty, chtít se jí zbavit, setřást ji. Co je luciferské, je však zhoubné - pro Zemi i pro nás. V konečném důsledku stejně ničemu neunikneme, jenom si prodloužíme a ztížíme cestu, kterou tak jako tak musíme ujit.